

MALO ZA ŠALO IN PRAV TOLIKO ZARES

ETIKA ORGANIZIRANE NEMNOŽIČNOSTI

TOM VOJVODA

Spoštovani gospod urednik!

Dolgo nisem pisal; v tem času se je celo v Tvojem nazivu nekaj spremenilo in tudi druge smo zelo drugačni. Iz različnih prostorov nosijo slike in kipe; k sreči tega v gorah in postojankah ni bilo veliko in je dela manj. Skratka, živimo dinamično in po novem.

Pa ne pišem zato, ampak zaradi vprašanj, prebranih ob tekočem spremljanju novih neodvisnih listov, ki so taki postali v istem času. V njih je zelo veliko novega, naj-novejše pa je, da je treba vse bolj organizirati, zmanjšati organizirano množičnost v gorah in določiti nova etična načela za take podvige. Najnovejše je tudi, da se je treba planincem, verjetno tudi njihovim organizacijam, izjasniti o etičnosti organiziranega množičnega pohajanja v gore. Ideja je prišla iz Tolmina, kjer naenkrat ugotavljajo, da organizirano in množično v gore ne kaže hoditi več, ker to ni etično.

RIBE IN GAMSI

Poleg tega v znani pravdi za reke in vode med ribiči, kajakaši, kanuisti, potapljači, podvodnimi orientacisti (še dobro, da ribe ne znajo pisati) spet slišimo, da so tudi planinci ekološko nevarni.

Po novem je treba biti organiziran in ne množičen. Torej organizirano nemnožičen. Če se prav spomnim: ni še zamrla ideja o vstopninah v odprt prostor Triglavskega narodnega parka, v neke gozdove in še kam. Tako se bojim, da se ne bo ponovila zgodovina z ograjami, zakupniki, čuvaji in prepovedmi. Vsekakor pa bo! je pobiraš vstopnine, če je stvar organizirana in ne množična.

Bili so časi, ko smo v Kamniški Bistrici tisti, ki smo po štirih »stene podse dali«, dobro vedeli, da so nekatere lovske poti le za izbrance in so tam nekateri pooblaščen in tudi zaposleni, da ti zaprašijo s šibrovko, če nisi hodil po dovoljenem svetu. S selitvijo lovske politične moči na druga področja smo v zadnjih desetih letih planinci na silo in tudi zgrda osvojili še stare skrite poti: čez Žmavčarje, na Kotliče, skozi Gamsov skret, čez Šraj-peske in še kje. Brez markacij, kar tako, kot so to naredili kajakaši in ogrozili ribe in ribiče. Tako kot ribe tudi divjad v gorah ne zna pisati in ne povedati, kaj jim je bolj všeč, lovec ali planinec. RIBE tudi ne znajo povedati, kaj jim je bolj všeč — ali to, da jih dnevno tako rekoč stalno pretepajo z vesli

po hrbtih, česar mora biti po pisanju ribičev zelo veliko, ali to, da jih pri gobcu vlečejo iz vode, ponavadi dokončno. Nekaj vprašanj je skupnih in ideje so podobne: v obeh primerih je vse povezano z množičnostjo udeležencev obeh strani. Tisti, ki so množični, morajo pač motiti drugo množico.

Predlagajo torej organizirano, a nemnožično kajakaštvo, planinstvo in podobne nemnožične pristočasne aktivnosti. Sicer pa nekateri že dvajset let in več trdijo, kako bi bilo lepo, če bi vse organizirali in ljudje ne bi nič več počeli po svoje in brez ustrezne organizacije...

ORGANIZIRANJE NEORGANIZIRANIH

Prednosti organiziranja so za državo očitne, ne pa tudi za organizirane. Pri organiziranem pohodu v gore ponavadi krivce za nesrečo takoj poznamo in jih dokaj časa vlačimo po sodišču. Ne poznam pa primera, ko bi sodišča to počela z neorganiziranim ali privatnim izletom. Organiziranje se pač še ne splača, vsaj za organizatorja ne. Potebno je nemudoma prepovedati, kar se še splača, torej neorganizirano pohajanje v gore, kajakaštvo, gobarjenje, hojo po cesti, kolesarjenje in še kaj, sicer bodo vsi raje ostali neorganizirani. Še tisti, ki so bili pred časom močno organizirani na drugih manj rekreativnih področjih, sedaj za prejšnje, druge načine življenja trdijo, da so bili v to prisiljeni ali zapeljani; danes šteje to, kdaj si se izorganiziral.

Organiziran spust kajakašev je nekaj drugega kot neorganiziran. Organizirana ekspedicija k sreči ni bila nikoli kaznovana zaradi nesreče — Nepal in Peru sta pač daleč. Švica pa je že blizu in naša suverenost se očitno razteza do tam, če si šel tja organizirano. Seže tudi na Karavanke, na Koroško in še kam. Če si organiziran v PZS, se dogodi tudi to, da vse nesreče v gorah naši pridni gorski reševalci obesijo kar organiziranim planincem, saj tudi svojih statistik nesreč niso izdelali posebej za tiste, ki nosijo planinsko izkaznico in za nečlane.

Toliko o prednostih in slabostih organizacije.

Množična organiziranost pa ima še dodatne zgodovinske težave. Ne spomnim se, kdaj ne bi smel iti na Stol: samo takrat je bil moj podvig prepovedan, ko so organizirali pohod. To pa je pravzaprav podlaga za novo organizacijo: zmanjšati udeležbo, čeprav se trdi, da gre za množičnost. Ali pa se motim?

Očitno je, da je nekakšna povezava med etičnostjo pohoda v gore in množičnostjo. Tolminska skupščina ima namreč takšne kriterije tudi za višino gorskega sveta. Zbiranje na kongresih in mitingih strank, čeprav organizirano in množično, je še etično. Gasilska veselica tudi — samo previsoko naj ne bi bila.

POTREBUJEMO ETIČNE STRAŽE!

Z gorami, kajaki in še čem smo prišli do problema definicije in mere za množičnost. Pred leti je neka pametna glava v Mladini razmišljala o tem, kaj je množica, na primeru kupa žitnih zrn: koliko zrn določa to množico. Eno zrno seveda ne, dve tudi ne, tri so pri nas šele množina, ne pa še množica. (Slovenci imamo prednost: če bi vseeno veljalo, da je množina množica, bi imeli za razliko od drugih narodov v množici vedno enega več; mi imamo dvojino, kjer imajo oni že množino). Potrebno se je torej dogovoriti o tem, koliko zrn je kup, množica. Dogovorili so se za 30. Dodajanje tridesetega zrna torej določa kup, če ga odvezamemo, pa kupa ni več.

Množica v organizaciji mora biti potemtakem na tak ali podoben način definirana s količino — in Tolminci seveda vedo, kako se taki stvari streže. Čez sto je zanje že množica. Klančnikov Gregor misli, da se začne množica, ko je napolnil ležišča na Kredarici. Avtobus, ki pelje v gore, je poln, če je v njem blizu 45 potnikov, poprečen osebni avto ima štiri seđe in je poln — in podobno.

Planinci so se že dogovorili: za srednje težaven organiziran potep v gorah je potreben en vodnik na 10 udeležencev. Torej bi bilo še etično 10 udeležencev; to naj bi bila enota in dovoljen obseg organizirane množičnosti. Lahko pa bi se dogodilo, da bi bilo na isti gori isti dan istočasno 10 žensk z vodnikom in 10 borcev, mogoče še 10 metalurgov in 10 Mengšanov in desetina zimskih pohodnikov na Stol, ki bi jih na vrh delegirali na isti dan. Važno bi bilo le, da jih ne bi bilo več kot 100 na isti dan na Triglavu.

Tak račun ne bo dober, dokler ne bomo obvladovali neorganiziranih udeležencev. Ko so bili na Triglavu na primer borci, so se namreč kar utopili v množici še neozaveščenih in neorganiziranih ljubiteljev vrha. Potrebujemo etično stražo, ta naj bi dovolila količino obiska na vrh Triglava! Prijava vsake desetine 30 dni prej bi bila primerna, predlagamo tudi kotizacijo. Bilo bi etično, še vedno organizirano, ne pa množično. Država bi sfinancirala kontrole in mitnice — skratka, red na gori in organizirana množičnost bi začela razpadati. Kriterije bi z odlokom določal minister za turizem. Če bomo imeli ministra za etiko, jih bo sopodpisoval.

ODLOKI O ETIČNIH PLASTNICAH

Ostalo bo slej ko prej neorganizirano pohajkovanje. Planinska organizacija bo seveda v težavah. Toliko osovraženo in ne-kaznovano neorganizirano pohajkovanje posameznikov, družin, klap in drugih neorganiziranih oblik bo moralo biti ali obdavčeno, če bo veljalo ekonomsko ali tržno ravnanje, ali pa prepovedano in nato dozirano v različici starih ureditev. Doziranje pomeni, da bo nekdo delil bone in bonitete, saj minister tega ne bo zmozel sam. Planinska organizacija bo torej prek društev organizirano prodajala bone. Pet bonov za Golovec bo zamenljivih za enega s Triglava ali kaj podobnega. Lahko bi bili tudi žetoni, kot v Ljubljani, kjer postajajo valuta tako za WC kot za avtobus, parkiranje in še kaj.

Zadeve sicer diše po nekih starih ureditvah, a kaj hočemo. Saj ne bo veljalo samo za gore, povsod bosta red in družbena delitev dela. Kajakaši in ribiči bodo uredili svoje razmere na podoben način. O tem, kaj je etika, bodo odločali tekoče in praktično na receptni ravni in s takojšnjo opravilno veljavo. Treba bo morda razumeti, zakaj je drenjanje nekih borcev na Triglavu etični problem in zakaj ni etični problem, če se na Uršlji gori sreča nekaj tisoč vernikov in planincev. Očitno gre za nadmorsko višino; ta naj določa, kaj je etično in kaj ni. Če je tako, bi lahko nekatere plastnice (črte, ki povezujejo iste nadmorske višine) določili za etično mejo glede organizirane in neorganizirane množičnosti.

Najbolje bo to urediti z občinskimi odloki. Ravenčani bi uredili svoje gore po svoje, Tolminci po svoje, za Triglav pa bi že bil primeren medobčinski sporazum. Najbolje ga bo sprejeti takrat, ko bodo vsaj približno vse tri občinske oblasti istega etičnega prepričanja. Če bi namreč Jeseničani popustili pri etičnih kriterijih, preostali občini pa postavili mejo na 2000 metrov, bi lahko Mojstranci razširili cesto prek severnih pobočij do Kredarice. Ta dom je že tako in tako na koncu najdaljše ceste v državi: Triglavska cesta se sicer začne v Mojstrani, po 11 kilometrih vožnje do Aljaževega doma pa se v resnici šele prav začne: potem potrebuješ še štiri ure, da prideš do zadnje hiše na tej cesti, do Doma na Kredarici. Če ne bo sporazuma, bo imela Planika v radovljiški občini svoje kontrolorje. Dolič v tolminski občini pa svoje. Roko na srce, ne bo lahko; bolje se je dogovoriti o tem, da bo samo vrh nad etično plastnico.

REPUBLIŠKI DOGOVOR

Zaskrbelo me je in vesel sem hkrati, ko so prevzeli skrb za planinsko etiko prav v Tolminu. To je izjemno načelen, redki in drzen korak, če vemo, da gre za terito-

rialno največjo občino v Jugoslaviji, ki naj bi vseeno živela od teh čudovitih gora. Načelnost čez vse! Verjamemo, da bo podobna, ko bodo razpravljali o Kaninu, žičnicah in še čem etičnem.

Mogoče pa je ta načelnost praktične narave in povezana s tistim, kar sem napisal v uvodu. V tem primeru so namreč Tolminci letos gostili pri Krnskih jezerih čez 3000 organiziranih pohodnikov na dan planincev, precej več torej, kot je bilo borcev na Triglavu.

Mislim, da brez republiškega dogovora ne bo šlo. Baje je upravni odbor planinske

organizacije oktobra že sprejel stališče o tem. Ali pa so planinci počeli vse organizirano množično za nazaj prav ali ne, bo treba šele oceniti. Prav bi bilo, da bi kakšen organ ocenil predloge in pobude, preden bomo, taki kot smo, iz svojih albumov, omar, s klobukov in iz spominskih knjig začeli izločati spomine na etično sporne organizirane množične pohode, ki smo se jih do sedaj udeležili.

Mogoče pa samo sanjam. Če ne sanjam in je vse to res, bi dodal še predlog amnestije za nazaj za vse organizatorje teh sumljivih početij.

Možnosti za klic v sili

O potrebi po planinskem radijskem omrežju za klic v sili (PROKS) smo v našem glasilu že pisali (PV 6/1989, stran 250). Širšo planinsko javnost smo seznanili z nekaterimi možnostmi, glede katerih že premišljajo strokovnjaki prenekaterih planinske in gorsko-reševalske organizacije. MKGRS (Mednarodna komisija za reševanje v gorah) se s tem problemom resneje in organizirano ukvarja od leta 1987 dalje in danes že lahko pokaže nekaj rezultatov.

Vodi jo slejkoprej želja, da bi čim bolj skrajšali čas, ki poteče od tedaj, ko se je pripetila gorska nesreča, pa dotlej, ko je o njej obveščena gorska reševalna služba. Drugo so govorice o snovanjih specializiranih podjetij, ki bi se v različnih državah rada lotila izdelave cenjenih radijskih postaj za planince.

Slišati je že tudi o motnjah, ki jih gorskim reševalcem (in še komu) povzročajo uporabniki žepnih radijskih postaj širokega frekvenčnega obsega. S takimi postajami lahko brez tehničnih težav (vendar neza konito in povsem neupravičeno) zasedejo tako rekoč vsak kanal v tem območju in s tem otežkočijo, večinoma pa tudi povsem onemogočijo delo zakonitim upravičencem (PTT, vojska, policija, reševalna služba, GRS, elektrogospodarstvo, meteorologija itd.). MKGRS še pomni posledice ne načrtnega dela pri razvoju lavinskih žoln (naprave za iskanje zasutih v plaz, namenjene pretežno medsebojni pomoči), zaradi katerega smo dolga leta imeli resne težave z žolnami. Frekvence žoln enega tipa niso bile enake frekvenci drugih, zato se je pogosto dogajalo, da druga druge niso »slišale« in z njimi ni bilo mogoče najti zasutih.

Rezultat uvodnih priprav — h katerim so prispevali svoj delež izvedenci vseh članic MKGRS — so bila izhodišča njenega predloga, ki ga je letos, aprila 1990, dala v nadaljnjo strokovno obdelavo ministrstvu za delo in socialne zadeve bavarske deželne vlade v Münchnu.

V teh izhodiščih je strokovna skupina MKGRS opozorila predvsem na:

1. Potrebo po enotnem sistemu za klic v sili, ki bo ustrezal tako potrebam reševalcev kot samim planincem.
2. Obstoječe rešitve, sisteme v razvoju in teoretične raziskave v zvezi z izvedbo takih sistemov.
3. Velik pomen pri izbiri najustreznejše frekvence za klic v sili.

Skupina se ni izognila finančnim vidikom projekta in je prav na tej osnovi predložila tole priporočilo:

»Upoštevajoč tehnične zahteve v zvezi s PROKS, možnosti in predpise PTT in drugih organov za zveze kakor tudi današnje tehnično znanje ima prednost frekvenčni pas v območju 0,7 metra. Dandanes je v rokah planincev vse več ilegalnih radijskih postaj, zaradi česar so ponekod morali že ukrepati. Vse to govori v prid čim hitrejši uvedbi enotnega PROKS.«

Izvedenci MKGRS so prejeli precej pobud iz dežel članic in zato predlagajo nacionalnim upravam PTT ter Evropski skupnosti za pošto in telekomunikacije (CEPT), da za potrebe PROKS rezervirajo frekvenco 434.475 (GRS je to soglasje Zvezne uprave za promet in zveze pridobila že leta 1988). Strokovnjaki za reševanje in strokovnjaki za vprašanja zvez MKGRS tudi menijo, da bi bil sistem SOS pager, ki je že na voljo kot prototip, v ta namen prav uporabna rešitev. Res obstaja sicer še možnost, da to ni dokončna rešitev, pa vendar je MKGRS prepričana, da se moramo zavzeti za enotno mednarodno planinsko frekvenco 434.475 MHz in za sistem, ki bi bil podoben že omenjenemu sistemu SOS pager.

Da bi to uresničili čimprej, vsepovsod in ne glede na državne meje, naj si prizadevajo politični dejavniki, planinska društva in združenja, gorska reševalna služba in drugi prizadeti. V tem smislu naj se izkaže tudi industrija s tem, da razvije cene naprave, ki bodo omogočile, da bo prepotrebni PROKS že kmalu na voljo.

(Po članku dr. M. Burt-scherja »Notrufsysteme für Bergsteiger« v Bulletin IKAR Nr. 7, junij 1990, priredil Pavle Šegula)